

В.Я.Калакура

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного приватного і митного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 347.635

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН БАТЬКІВ І ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ

У статті на основі аналізу українського, зарубіжного і міжнародного сімейного законодавства стосовно колізійного регулювання особистих немайнових відносин батьків і дітей, а також аліментних зобов'язань, сформульовано пропозиції, спрямовані на удосконалення відповідних норм вітчизняного законодавства.

В статті на основі аналізу українського, зарубіжного і міжнародного сімейного законодавства стосовно колізійного регулювання особистих немайнових відносин батьків і дітей, а також аліментних зобов'язань, сформульовано пропозиції, спрямовані на удосконалення відповідних норм вітчизняного законодавства.

In article concerning conflict regulation of personal non-property relations of parents and children on the basis of the analysis of the Ukrainian, foreign and international family legislation, and also alimony obligations, the offers directed on improvement of corresponding norms of the domestic legislation are formulated.

В міжнародному сімейному праві одне з пріоритетних місць відводиться колізійному та матеріально-правовому регулюванню особистих немайнових та майнових відносин батьків і дітей. Актуальність даної проблеми зумовлюється неухильним зростанням питомої ваги сімейних відносин, що ускладнені іноземним елементом. Це в повній мірі стосується і відносин батьків та дітей. Цій проблемі дедалі більшу увагу приділяють як сучасна правова доктрина, так і національне та міжнародне законодавство. Її окремим аспектам присвячена низка наукових праць українських і зарубіжних дослідників [1-3], у яких висвітлюються важливі питання особливостей національного законодавства різних країн щодо відносин батьків і дітей, застосування для їх регулювання колізійних норм. Однак у наявних публікаціях ще не отримали належного висвітлення модернізація національного сімейного законодавства з урахуванням існуючих та новітніх міжнародних конвенцій і договорів, удосконалення практики застосування колізійних норм для регулювання широкого комплексу правовідносин батьків і дітей.

Мета пропонованої статті полягає в тому, щоб заповнити ці прогалини, здійснити порівняльний аналіз українського, зарубіжного і міжнародного сімейного законодавства стосовно колізійного регулювання здебільшого особистих немайнових відносин батьків і дітей, а також аліментних зобов'язань, сформулювати деякі пропозиції, спрямовані на удосконалення відповідних норм Сімейного кодексу України (далі — СК), Закону України “Про міжнародне приватне право” (далі — закон про МПрП), застосування зарубіжного досвіду, імплементацію положень міжнародних договорів і конвенцій в українське правове поле.

Новітнє сімейне законодавство України досить ґрунтовно визначило правові засади і механізми регулювання відносини батьків і дітей з участю іноземного чинника. Вони базуються на основоположних нормах Конституції України, відповідних статей СК України,

© Калакура В.Я., 2009.

Закону України про МПрП, Закону “Про громадянство”, Указів Президента та інших нормативних актів щодо охорони батьківства і дитинства, захисту їх особистих прав. Важливе значення в колізійному регулюванні відносин між батьками і дітьми мають не тільки норми національного законодавства, але й міжнародні конвенції з цих питань. Одним із основних документів у цій сфері є Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р., яка закладає основи правового забезпечення захисту прав дитини на міждержавному рівні [4, с. 8]. Слід мати на увазі й те, що Україна ратифікувала Європейську конвенцію від 25 січня 1996 р. про здійснення прав дітей¹ і приєдналася до Гаазької Конвенції про юрисдикцію, застосовуване право, визнання, виконання та співробітництво стосовно батьківської відповідальності й заходів захисту дітей від 19 жовтня 1996 р. [6-7]. Предметом цих конвенцій є — у найвищих інтересах дітей — підтримка їхніх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що їх стосуються.

Судова практика розгляду справ, пов’язаних з правовідносинами батьків і дітей з участю іноземного елемента, засвідчує, що часто першочерговим постає питання про встановлення та оскарження батьківства, оскільки саме на встановленні походження дитини від батька та матері ґрунтуються особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей. Засади колізійного регулювання цих правовідносин визначають, насамперед, ст. ст. 65 та 66 Закону України про МПрП, які унормовують порядок встановлення та оскарження батьківства, яке визначається особистим законом дитини на момент її народження. Як відомо, при вирішенні питання особистого закону береться до уваги положення Закону України “Про громадянство”, ст. 6 якого на перше місце серед підстав набуття українського громадянства ставить народження та територіальне походження. Крім цього враховуються такі підстави, як: усиновлення, встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров’я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім’ю або передачу на виховання в сім’ю патронатного вихователя, перебування у громадянстві України одного чи обох батьків дитини, визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства. Ст. 7 Закону детально врегульовує набуття громадянства України за народженням і подає наступний перелік умов. Особа, батьки або один із батьків якої на момент її народження були громадянами України, є громадянином України. Особа, яка народилася на території України від осіб без громадянства, які на законних підставах проживають на території, особа, яка народилася за межами України від осіб без громадянства, які постійно на законних підставах проживають на території України, і не набула за народженням громадянства іншої держави, є громадянином України. Особа, яка народилася на території України від іноземців, які на законних підставах проживають на території України, і не набула за народженням громадянства жодного з батьків, є громадянином України. Особа, яка народилася на території України, одному з батьків якої надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, і не набула за народженням громадянства жодного з батьків або набула за народженням громадянство того з батьків, якому надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, є громадянином України. Особа, яка народилася на території України від іноземця і особи без громадянства, які на законних підставах проживають на території України, і не набула за народженням громадянства того з батьків, який є іноземцем, є громадянином України. Новонароджена дитина, знайдена на території України, обоє з батьків якої невідомі (знайда), є громадянином України. Особа, яка має право на набуття громадянства України за народженням, є громадянином України з моменту народження.

Отже, український законодавець досить чітко унормував порядок встановлення українського громадянства, яким значною мірою полегшив колізійне регулювання правовідносин батьків і дітей з участю іноземного елемента, у тому числі процедуру встановлення батьківства і материнства. Це дуже важливо за умов змішаних шлюбів та фактичних сімейних відносин (проживання сім’єю без укладення шлюбу), кількість яких збільшується.

Визначальним тут є положення про те, що дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя (ст. 122 СК України). Дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від

¹ Конвенцію ратифіковано Законом України від 20.09.2006 р., № 166-V [5].

подружжя. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначається на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини. В разі, коли мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначається: 1) за заявою матері та батька дитини; 2) за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини; 3) за рішенням суду.

Поряд із спільними підходами до встановлення походження дитини, певну специфіку має законодавство зарубіжних країн. Зокрема, СК РФ, як СК України, передбачає державну реєстрацію походження дитини від конкретних осіб, унаслідок чого походження дитини від цих осіб стає юридичним фактом і може породжувати відповідні наслідки. Реєстрація відбувається за місцем народження дитини або за місцем проживання батьків чи одного з них. У разі народження дитини на судні, в літаку, потязі або іншому транспортному засобі реєстрація дитини проводиться за місцем проживання батьків або в повноважному органі по маршруту руху транспортного засобу, при цьому місцем народження вважається місце його державної реєстрації. На основі документів, перелік яких встановлює Федеральний закон РФ "Про акти громадянського стану, необхідних для реєстрації дитини", повноважні органи роблять запис про матір дитини, а запис про батька залежить від того, чи перебуває мати дитини у шлюбі чи ні. У випадках, коли мати дитини перебуває у шлюбі, передбачається, що батьком дитини є чоловік матері, тобто тут діє презумпція батьківства. Ця презумпція діє також тоді, коли дитина народилася упродовж 300 днів з моменту розірвання шлюбу, визнання шлюбу недійсним, або смерті чоловіка матері. Якщо дитина народилася після спливу цього строку, то батьківство належить доводити у судовому порядку. Якщо ж дитина народилася у жінки, яка не перебуває у шлюбі, то батьківство може бути встановлено добровільно або в судовому порядку. У випадку смерті особи, яка визнавала себе батьком дитини, але не перебувала з її матір'ю у шлюбі, батьківство теж встановлюється в судовому порядку. Якщо ж батьківство дитини не встановлене, то їй присвоюється прізвище матері, за її вказівкою записується ім'я та по батькові [8, с. 188-189].

Новелою українського і російського законодавства є те, що в них вперше встановлено порядок визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, які за останні роки дістали поширення. У випадку народження дружиною дитини, зачатої шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя. Подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в організм матері ембріона людини, зачатого чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Правове становище дитини у Великій Британії визначається головним чином тим, чи походить вона від осіб, які перебувають у законному шлюбі, чи народжена поза шлюбом. Дитина, яка народилася в законному шлюбі, має прізвище і громадянство батька. Тут, до Закону 1926 р. діти, які народжувалися поза шлюбом, вважалися "нічийними". Відтак були вчинені заходи для узаконення позашлюбних дітей за умови вступу їх батьків у шлюб між собою. За законом про реформу сімейного права 1987 р., будь-які відмінності між дітьми, народженими в шлюбі чи поза шлюбом, відсутні. Закон 1989 р. скасував норму про те, що батько є єдиним опікуном своєї дитини, народженої поза шлюбом, і помітно розширив перелік осіб, на які поширюється батьківська відповідальність [8, с. 193-195].

За законодавством США, якщо жодна із сторін не оспорує свого батьківства, то батьками дитини, яка народилася в шлюбі, вважається подружжя. Ця презумпція може бути оспорена в суді не тільки чоловіком, але й матір'ю. Законодавство більшості штатів віддає перевагу у визнанні батьківських прав чоловікові, якщо шлюб був розірваний, визнаний судом недійсним або припинений у зв'язку з його смертю. Народжена впродовж 300 днів після вказаних подій дитина вважається дитиною колишнього з подружжя, а в останнього постають батьківські права і обов'язки. Чоловік, який уклав шлюб з матір'ю до народження дитини, брав участь у шлюбній церемонії з метою вступити у шлюб у відповідності до закону, вважається батьком навіть тоді, коли шлюб згодом був визнаний недійсним. Батьком дитини буде вважатися також чоловік, який одружився на жінці, з якою проживав разом після народження дитини і дав згоду на те, що він буде вказаний батьком у свідоцтві про народження. В кожному з цих та подібних випадках презумпція батьківства існує до того часу, поки будь-яка із зацікавлених осіб не оспорить батьківські

права в суді.

Визнання батьківства за рішенням суду передбачає й українське законодавство. Підставою для такого визнання батьківства є будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до Цивільного процесуального кодексу. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений матір'ю, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений особою, яка вважає себе батьком дитини. Ст. 131 СК України регулює визнання материнства за рішенням суду. Особа, яка вважає себе матір'ю дитини, може подати до суду заяву про визнання свого материнства. Значна увага в Сімейному кодексі приділена оспоруванню батьківства. Особа, яка записана батьком дитини, має право оспорити своє батьківство, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини. У разі доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана батьком, та дитиною суд постановляє рішення про виключення відомостей про особу як батька дитини з актового запису про її народження. Оспорування батьківства можливе лише після народження дитини і до досягнення нею повноліття, але воно неможливе у разі смерті дитини. Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрації себе батьком дитини вона знала, що не є її батьком, а також особа, яка дала згоду на застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Варто зауважити, що за законодавством жінка, яка народила дитину в шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини. Ст. 139 СК України передбачає, що жінка, яка записана матір'ю дитини, може оспорити своє материнство. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства. Подібне регулювання аналогічних відносин існує і в законодавстві інших країн. Так, французьке право (ст. 336 ФЦК) допускає встановлення батьківства в суді в наступних випадках: а) при викраданні або насиллі, якщо час викрадення чи насилля відповідає часу зачаття; б) у випадку зваблювання, здійсненого за допомогою обману, зловживання владою, обіцянки шлюбу або заручин; в) якщо існують листи або інші документи, з яких випливає визнання батьківства; г) якщо передбачуваний батько і мати явно перебували в спільжитті в законний час зачаття; д) якщо передбачуваний батько турбувався про виховання і утримання дитини. Ст. 341 ФЦК допускає відшукування материнства. Дитина, яка потребує встановлення свого походження від матері, повинна довести, що вона є тим, кого народила передбачувана мама.

До пріоритетних проблем правової науки і сімейного законодавства належить колізійне регулювання прав і обов'язків батьків та дітей. Закон України "Про міжнародне приватне право" передбачає, що ці правовідносини регулюються особистим законом дитини, або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини. Такий механізм колізійного регулювання спрямований на забезпечення ефективнішого захисту прав та інтересів дітей, що відповідає загальним принципам приватного права і міжнародних норм.

Однією з характерних рис українського і зарубіжного законодавства є гарантування рівності прав та обов'язків батьків щодо дитини та рівності прав і обов'язків дітей стосовно батьків. До найважливіших обов'язків батьків віднесено: забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я; зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану; забезпечити належне виховання та розвиток дитини тощо. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Невиконання батьками їхніх обов'язків може бути підставою для позбавлення батьківських прав, що повною мірою стосується й іноземців. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона (він): 1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування; 2) ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини; 3) жорстоко поводяться з дитиною; 4) є хронічними алкоголіками або наркоманами; 5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва; 6) засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини.

Особа, позбавлена батьківських прав: 1) втрачає особисті немайнові права щодо дитини та звільняється від обов'язків щодо її виховання; 2) перестає бути законним

представником дитини; 3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми; 4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником; 5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування); 6) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною. Разом з тим, законодавство передбачає можливість поновлення особи в батьківських правах рішенням суду.

У вересні 2006 р. Україна ратифікувала прийняту в рамках Ради Європи Конвенцію про контакти з дітьми, яка регулює особливості здійснення контакту батьків із дитиною, порядок укладання відповідних угод, у тому числі щодо транскордонних контактів, а також процедуру повернення дитини.

Поряд із захистом особистих немайнових відносин батьків і дітей важливе місце посідає колізійне регулювання їх майнових прав та обов'язків. Ця проблема настільки важлива, актуальна і багатопланова, що варта окремого розгляду. В рамках нашої статті торкнемось лише тих її аспектів, що найбільш тісно пов'язані з іноземним елементом. В Україні та багатьох зарубіжних країнах регулювання цих відносин ґрунтується на засадах роздільності майна батьків і дітей. Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна. Майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини. Майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їхньої спільної праці чи спільних коштів, належить їм на праві спільної сумісної власності.

Батьки управляють майном, що належить малолітній дитині, без спеціального на те повноваження, але зобов'язані дбати про збереження та використання майна дитини в її інтересах. Якщо малолітня дитина спроможна самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки здійснюють управління її майном, враховуючи такі потреби та інтереси. Батьки малолітньої дитини не мають права без дозволу органу опіки та піклування укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, зокрема щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири; видавати письмові зобов'язання від імені дитини; відмовлятися від майнових прав дитини. Дохід, одержаний від використання майна малолітньої дитини, батьки мають право використовувати також на виховання та утримання інших дітей та на невідкладні потреби сім'ї.

Особливе місце в національному, зарубіжному та міжнародному сімейному праві відведено регулюванню аліментних зобов'язань. Ця проблема дуже актуальна в умовах змішаних сімей, роздільного проживання подружжя чи колишнього подружжя, розірвання шлюбів, укладених з іноземцями. У 2006 р. Україна приєдналася до Нью-Йоркської Конвенції від 20 червня 1956 р. про стягнення аліментів за кордоном [9], яка визначила спрощену процедуру стягнення аліментів на дитину або утримання на іншого члена сім'ї. Вона встановила порядок звернення із заявою про стягнення аліментів з відповідача (боржника), який проживає за кордоном; детально регламентувала порядок звернення з клопотанням про визнання і виконання рішення суду країни-учасниці про стягнення аліментів на території іншої держави; порядок опрацювання звернень, що надходять від іноземних заявників щодо стягнення аліментів та визнання і виконання рішення іноземного суду про стягнення аліментів з осіб, які проживають у країні-учасниці; особливості надання міжнародної правової допомоги у зв'язку з розглядом справ на підставі Конвенції. Затверджена міністерством юстиції України Інструкція про виконання в Україні Конвенції про стягнення аліментів за кордоном (№ 121/5 від 29.12.2006 р.) встановила, що всі звернення про стягнення аліментів на дитину або утримання на іншого члена сім'ї та інші документи на виконання Конвенції в Україні надсилаються для передачі за кордон або з-за кордону через Міністерство юстиції України. Питання про стягнення аліментів порушується фізичною особою на своє утримання або на користь іншої особи, а також юридичною особою, що має право порушувати аналогічні питання в установлених законодавством випадках, або належним чином уповноваженим представником відповідної особи.

У разі, коли відсутнє рішення суду України про стягнення аліментів із відповідача, який проживає за кордоном, або коли згідно із законодавством Договірної Сторони вирішення питання здійснюється за місцем проживання відповідача, або коли потребує вирішення питання про зміну розміру аліментів, до відповідної Договірної Сторони надсилаються документи, необхідні для розгляду справи по суті. Звернення про вирішення питання про стягнення аліментів на підставі Конвенції оформлюється позивачем письмово

в довільній формі. До нього додається відповідно оформлена заява про стягнення аліментів на підставі згаданої Конвенції. Міністерство юстиції надсилає заяву органу, що приймає, відповідної Договірної Сторони протягом місяця від дня її надходження і письмово повідомляє позивача про хід та результати розгляду заяви.

Звернення іноземного позивача з позовною заявою про стягнення аліментів (про зміну розміру аліментів) з відповідача, що проживає в Україні, здійснюється через уповноважений Орган Договірної Сторони, який надсилає відповідні документи Міністерству юстиції України. Позовна заява про стягнення аліментів в Україні оформлюється позивачем письмово з урахуванням ст. 119 Цивільного процесуального кодексу України та положень Конвенції.

До складних питань належить визначення розміру аліментів. У разі, коли це питання не вдається вирішити добровільно, за угодою сторін, розмір аліментів визначає суд. При цьому він бере до уваги матеріальний та сімейний стан платника та одержувача аліментів. Якщо позов пред'явлений не до всіх зобов'язаних осіб, а лише до деяких із них, розмір аліментів визначається з урахуванням обов'язку всіх зобов'язаних осіб надавати утримання. При цьому сукупний розмір аліментів, що підлягає стягненню, не може бути меншим, ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Суд може визначити строк, протягом якого будуть стягуватися аліменти. Якщо матеріальний або сімейний стан особи, яка сплачує аліменти, чи особи, яка їх одержує, змінився, суд може за позовом будь-кого з них змінити встановлений розмір аліментів або звільнити від їх сплати.

Питання про стягнення аліментів або про визнання і виконання рішення про стягнення аліментів на користь особи, що проживає за кордоном, в Україні вирішується з урахуванням Цивільного процесуального кодексу України та Закону України "Про міжнародне приватне право". У разі, якщо у відносинах між Україною та відповідною Договірною Стороною діє міжнародний договір, що містить колізійні норми або процесуальні норми, застосовуються норми такого міжнародного договору України. Нагадаємо, що виконання рішень судів на території України здійснюється відповідно до українського законодавства. За ст. 74 Закону України "Про виконавче провадження", у разі виїзду осіб, зобов'язаних сплачувати аліменти, для постійного проживання у країні, з якими Україна не має договорів про надання правової допомоги, стягнення аліментів проводиться на час виїзду за рішенням суду за весь період до досягнення дитиною повноліття [10].

Не торкаючись процедури присудження аліментів, зазначимо, що аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на чие ім'я вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням. Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання. У разі смерті того з батьків, з ким проживала дитина, аліменти стають її власністю. Опікун розпоряджається аліментами, які одержані для утримання малолітньої дитини. Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпорядження ними.

У тих випадках, коли місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога, яка не може бути меншою ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Виплата тимчасової державної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а суми наданої дитині тимчасової державної допомоги підлягають стягненню з платника аліментів до Державного бюджету України у судовому порядку. Побіжно зазначимо, що в ряді країн, зокрема в Швейцарії [11, с. 639], Італії [12, с. 332-333] існують законодавчі акти, які однозначно встановлюють застосування положень Гаазької Конвенції 1973 р. щодо аліментних зобов'язань.

Важливе значення для належного виконання аліментних зобов'язань і регулювання відносин щодо утримання має Гаазька Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 2 жовтня 1973 р. [13] Вона застосовується до рішень, постановлених судовим чи адміністративним органом Договірної Держави стосовно зобов'язань про утримання, які виникають із сімейних відносин, материнства, батьківства, шлюбу чи родинних зв'язків по чоловіку чи дружині, зокрема зобов'язань про утримання щодо дитини, народженої поза шлюбом, між: 1) одержувачем аліментів і платником аліментів; або 2) платником аліментів і державним органом, який стягує відшкодування коштів, виплачених одержувачу аліментів.

Таким чином, порівняльний аналіз українського і зарубіжного законодавства з

питань матеріально-правового та колізійного регулювання правовідносин батьків і дітей дає підстави для висновку про те, що існуюча правова база України загалом відповідає міжнародним нормам. Разом із тим необхідно продовжувати роботу щодо приєднання України до міжнародних конвенцій та договорів в сфері міжнародного сімейного права, оскільки це стане запорукою більш ефективного захисту прав дітей, належного правового регулювання відносин батьків та дітей, що укладені іноземним елементом.

Список використаних джерел

1. Шевченко Я. М. Проблеми правового регулювання сімейних відносин / Я. М. Шевченко // Українське право. — 1998. — № 9. — С. 121-130.
2. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. — К. : ВД "Ін Юре", 2003. — 532 с.
3. Міжнародне приватне право : Науково-практичний коментар / за ред. А. С. Довгерта. — Х. : Одиссей, 2008. — 351 с.
4. Декларація ООН про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання і їхнє усиновлення на національному та міжнародному рівнях 1986 р., прийнята Резолюцією 41/85 Генеральною Асамблеєю 3 грудня 1986 р. // Права людини і професійні стандарти в документах міжнародних організацій. — Амстердам-Київ : Українсько-американське бюро захисту прав людини, 1996.
5. Про ратифікацію Конвенції про контакт з дітьми : Закон України від 20.09.2006 р., № 166-V // ВВР. — 2006. — № 45. — Ст. 440.
6. Про ратифікацію Європейської конвенції про здійснення прав дітей : Закон України від 03.08.2006 р., № 69-V // ВВР. — 2006. — № 41. — Ст. 354.
7. Про приєднання України до Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей : Закон України від 14.09.2006 р., № 136-V // ВВР. — 2006. — № 43. — Ст. 417.
8. Семейное право Российской Федерации и иностранных государств. Основные институты. — М. : Юринформцентр, 2005.
9. Про приєднання України до Конвенції про стягнення аліментів за кордоном : Закон України від 20.07.2006 р., № 15-V // ВВР. — 2006. — № 39. — Ст. 325.
10. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р., № 606-XIV // ВВР. — 1999. — № 24. — Ст. 207.
11. О международном частном праве : Федеральный закон Швейцарии 1987 г. // Международное частное право : Иностранное законодательство / Предисл. А. Л. Маковского ; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. — М. : "Статут", 2002.
12. Реформа итальянской системы международного частного права : Закон Италии 1995 г. № 218 // Международное частное право : Иностранное законодательство / Предисл. А. Л. Маковского ; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. — М. : "Статут", 2002.
13. Про приєднання України до Конвенції про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання : Закон України від 14.09.2006 р., № 135-V // ВВР. — 2006. — № 43. — Ст. 416.

Надійшла до редакції 12.05.2009
Рекомендована до друку 19.06.2009